

Slobodan PROSPEROV NOVAK, **Split: mjesta, ljudi, sudbine**, Naklada Liliput planet (Biblioteka Gradovi, knj. 1), Zagreb, 2015., 287 str.

O gradu Splitu, njegovoj povijesti, kulturnoj baštini, znamenitostima i slavnim protagonistima napisano je pregršt knjiga, znanstvenih radova i uradaka popularnoga obilježja. Prebogata prošlost toga grada, od cara Dioklecijana do suvremenoga doba neiscrpna su riznica i višestruki poticaj za istraživački rad te će tako, u što nije potrebno nimalo sumnjati, zasigurno biti i u budućnosti. Ova knjiga o Splitu, koja se ovom prigodom sažeto predstavlja, rad je istaknutoga hrvatskog književnog i kulturnog povjesničara Slobodana Prosperova Novaka, a objavljuje se kao prva monografija u nizu Naklade Liliput planet u sklopu serije Gradovi.

Povijesna baština Splita, kao i njegove bliže kopnene i otočne okolice, ovdje je predstavljena nizom odabranih i reprezentativnih tema koje izravno posvjedočuju o ulozi Splita u hrvatskoj, ali i široj, jadranskoj i sredozemnoj, događajnici kroz stoljeća. Knjiga je podijeljena na tridesetak odabranih cjelina (poglavljia) podjednakoga opsega uz koje su pridodani i manji tekstovi koji dodatno pojašnjavaju i obogaćuju osnovni tekst. Važan dio knjige čine i vrhunske ilustracije u izvedbi Ive Pervana.

Priča o Splitu započinje osvrtom na prve tragove naseljenosti i naseljenike današnjega grada, ilirsko pleme Delmata i njihov jezik, ime Aspalathos (grčki naziv za brnistru) te na osnivača grada, rimskoga cara Dioklecijana (243. – 313.). Autor nas potom vodi u živopisan obilazak katedrale sv. Duje i povijest njezine gradnje i graditelja, Peristila i egipatske sfinge te Pjace i okolnih zdanja. Prekidajući načas obilazak kulturno-povijesnih znamenitosti Splita osvrtom na buntovnika i ekumenista Markantuna de Dominisa, autor hod po Splitu nastavlja opisujući gradske zidine, Rivu, Prokurative te crkvu sv. Frane, koja se može s pravom nazivati nekropolom splitskih velikana (Toma Arhiđakon, Marko Marulić, Ivan Lukačić, Jerolim Kavanjin, Ante Trumbić). Potom upoznajemo Split ispred i iza Zlatnih vrata, gradsku knjižnicu i pismohrane koje pohranjuju arhivsko gradivo o povijesti grada, saznajemo o djelovanju židovske zajednice u prošlosti, Voćnome trgu i tamošnjoj Meštrovićevoj skulpturi Marulića i uklesanim stihovima Tina Ujevića.

Predmet autorova zanimanja nadalje su zdanje Hrvatskoga narodnog kazališta i njegovi znameniti protagonisti (intendanti, skladatelji i glumci), groblje na Sustipanu i uz njega vezani stihovi pjesnika Tončija Petrasova Marovića, kao i memorijalna kuća slikara Emanuela Vidovića. Završne cjeline koje se odnose na sam grad Split posvećene su Pazaru i dominikanskom samostanu, predgrađima od Veloga Varoša do Dujmovače i Smrdečca, Arheološkome muzeju i njegovu utemeljitelju don Frani Buliću, Marjanu, Mejama te Poljudu i Hajduku.

Dio splitskoga identiteta svakako je i njegova bliža okolica, kako ona na kopnu tako i ona otočna. Stoga se, kao neodvojive sastavnice splitske baštine, u završnome dijelu knjige obrađuju antička i starohrvatska Salona, kliška tvrđa, Kozjak i okolica, Kaštelanska rivijera (od Splita prema Trogiru), Poljica te Šolta i Brač, kao najbliži otoci splitskoga arhipelaga.

Na kraju knjige sadržan je »Ljetopis«, odnosno kronološki pregled događajnice na području današnjega Splita od prapovijesti do suvremenoga doba.

Monografsko djelo Slobodana Prosperova Novaka, ponajprije namijenjeno široj čitateljskoj publici, nov je i autorskim pečatom inspirativan znanstveno-kulturni vodič o Splitu i njegovo-

vu okružju, tamošnjim znamenitostima, ljudima, događanjima i sudbinama. Ujedno je to i poticajno djelo za metodološki sličnu obradu povijesti i kulture drugih hrvatskih gradova.

Lovorka Čoralić